

ipse appellat, Studium; ut amici eius, morbum Sinsaniam; ut siculi, latrocinium; ego, quo nomine appellem, nescio.

Scipio ad Milites. Apud vos quemadmodum loquar, nec consilium nec ratio suppeditat, quos nec quo nomine appellare debeam, scio. Cives? qui à patria vestra descivistis: milites? qui Imperium aspiciuntque abnuistis: Sacratos? Religionem rupistis: hostes? corpora, ora, vestitum, habitum civium agnosco; facta, dicta, consilia, animos hostium video. Livius L. 8. decade. 3.

C A P U T I V.

D E

FIGURIS SENTENTIARUM.

Sententiarum figura est exornatio, quæ non in verbis, sed in ipsis rebus quandam dignitatem, & quidem majorem habet.

Quo genere quia excelluit Demosthenes, idcirco oratorum Princeps est judicatus.

Sunt autem sententiarum figuræ sequentes viginti quinque.

I N T E R R O G A T I O.

Est figura, quoties non sciscitandi gratiâ, sed instandi, indignandi, aliisque de causis interrogamus.

Pro Roscio. Stipulatus es: ubi? quo die? quo tempore? quo presente? quis spondisse me dicit?

In Pisonem. Quid ego illorum dierum epulas, quid cum tuis sordidissimis gregibus intemperantissimas perpotationes predicem? quis te illis diebus sobrius?

quis agentem aliquid, quod esset libero dignum? quis denique in publico vidit?

In Catil. Quousque abutere, Catilina! patientiam nostram? quamdiu nos etiam furor iste tuus eludet? &c.

Pro lege Manil. Virtuti Cneii Pompei quae potest par oratio inveniri? quod nomen unquam in orbe terrarum clarius fuit? cuius res gestae pares?

R E S P O N S I O.

Est, cum aliquid interroganti, aliquid, quod sit utilius, responderetur, aut augendi aut minuendi causa.

Ut, an fustibus vapulasti? & innocens quidem. Hominem occidisti? imò latronem & parricidam.

M U S U B J E C T I O.

Est cum orator vel interrogat seipsum, & respondet sibi, vel cum alium interrogavit, non expectat responsum.

Pro Ligario. Apud quem igitur hoc dico? nempe apud eum, qui cum sciret, tamen me, antequam videret, reip. reddidit.

Pro lege Manil. Quid tam novum, quam Adolescentulum privatum exercitum difficili reip. tempore conficere? confecit: huic praesse? praefuit: rem optime ductu suo gerere? gessit.

De Arusp. Resp. Tu meam domum religiosam facere potuisti? ecquam mente? quam invaseras: quam manu? quam disturbaras: quam voce? quam incendi jusseras: quam lege? quam in illa tua quidem impunitate scripseras.

A N T E O C C U P A T I O.

Est figura, quâ orator occupat & solvit id, quod obijci posset.

Pro Cælio. *Dicet aliquis: hæc est igitur tua disciplina? sic tu instituis Adolescentes? ob hanc causam tibi hunc puerum parens commendavit & tradidit, ut in amore & voluptatibus Adolescentiam collocaret? Ego, iudices! si quis hoc animi robore atque hac indole virtutis ac continentie fuit, ut respueret omnes voluptates.... hunc meâ sententiâ divinis quibusdam bonis instructum atque ornatum puto.*

Divin. in Verrem. *Si quis vestrum aut eorum, quæ adsunt, fortè miratur, me, qui tot annos in causis iudicis que publicis ita versatus sim, ut defenderim multos, læserim neminem; subito mutatâ voluntate ad accusandum descendisse; is, si mei consilii causam rationemque cognoverit, unâ & id, quod facio, probabit, & in hac causa profectò neminem preponendum esse mihi actorem putabit.*

Formulæ hujus figuræ apud Tullium leguntur sequentes: *Forsitan quæretis; Fortè dicet quis. Etiam dicere audebis. Sed quæ audio, dissimulare non possum: Reprehendo igitur? minime verò: neque enim ego, &c.*

C O R R E C T I O.

Est, quæ tollit sententiam aliquam, eamque aliâ, quæ magis idonea videtur, emendat & corrigit.

Pro Lig. *Quaro, quid facturi fuissetis? quanquam quid facturi fueritis, non dubitem, cum videam, quid feceritis.*

Philip. 3. *Cajus Caesar Adolescens, penè potius puer, firmissimum exercitum comparavit; patrimonium effudit: quanquam non sumus nisi eo verbo, quo decuit, non enim effudit, sed in salute reip. collocavit.*

Philip. 2. *Hæc ut colligeres, homo amentissime! tot dies in villa declamasti: quanquam tu quidem, ut familiarissimi dicitant, viri exhalandi, non ingenio eausa declamitas.*

Pro lege Manil. *Quàm multas existimaris Insulas esse desertas? quàm multas aut metu desertas aut à prædonibus captas urbes? sed quid ego longinqua commemoro? &c.*

DUBITATIO.

Est, cum quærit Orator, unde incipiendam aut definendam; quid omnino aut quid potissimum dicendum.

Pro Roscio. *Quid primum querar, aut unde potissimum exordiar? aut quod, aut à quibus auxilium petam? Deorumne immortalium? populine Romani? vestramne, qui potestatem summam habetis, hoc tempore fidem implorem?*

Pro Cluent. *Equidem quod ad me attinet, quò me vertam, nescio: negem illam rem, agitatam in concionibus, jactatam in judiciis, commemoratam in Senatu? evellam ex animis hominum tantam opinionem? tam penitus insitam? tam vetustam? non est nostri ingenii: vestri auxilium est, iudices!*

COM-

C O M M U N I C A T I O.

Est, cum aut ipsos adversarios consultaus, vel cum iudicibus deliberamus.

Pro Rabitio. Tu denique, Labiene? quid faceres tali in re ac tempore? quam eandem auctoritatem, quam vocem, cuius sectans sequi, cuius potissimum imperio parere velles?

In Verrem. Nunc ego vos consula, iudices! quid mihi faciendum puteris: id enim consilium mihi profectum dabis, quod ego et mihi necessario capiendum intelligo.

Pro Cacin. Quaero, si te hodie domum tuam redeuntem coacti homines, & armati non modo limine teoque eduum tuarum sed primo aditu vestibuloque prohibuerint, quid acturus sis? monet te amicus L. Calphurnius, ut idem dicas, quod ipse antea dixit, injuria- rum.

P R O S O P O P O E I A.

Est personarum ficta inductio, qua & vivorum & mortuorum sermones credibiliter introducimus.

In Catilin. Patria tua tecum, Catilina! sic agit & quodammodo tacita loquitur: nullum jam tot annos facinus extitit, nisi per te, nullum flagitium sine te.

In Verrem. Sicilia tota, si una voce loqueretur, sic diceret: quod auri, quod argenti, quod ornamentorum in eis urbibus, sedibus, delubris fuit, id mihi tu eripuisti, atque abstulisti.

In Antonium. Quod si nunc ille Brutus revivis-

cat, *Et hic ante vestros pedes adsit, nonne hac uteretur oratione: ego reges eieci; vos tyrannos introducis: ego libertatem, quæ non erat, peperit; vos partam servare non vultis.*

Pro Balbo. *Existat ergo ille vir parumper cogitatione vestrà, quoniam re non potest, ut conspiciatis eum mentibus, quem oculis non potestis, an non ita loquetur, &c.*

APOSTROPHE.

Est a versus à iudice sermo: quando scilicet orator sermonem suum, ad Deum, superos, &c. ad res etiam inanimatas convertit.

Pro Domo. *O Diu immortales! vos enim hæc audire cupio: impius hic vestra sacra curat? vestrum numen horret? res omnes humanas vestra religione contineri putat?*

Pro Milone. *Vos, vos appello, fortissimi viri! qui multum pro rep. sanguinem fudistis: vos in viri civis invicti periculo appello, centuriones vosque milites! vobis non modo inspectantibus, sed etiam armatis hæc tanta virtus ex hac urbe expelletur? exterminabitur? ejicietur?*

Pro Balbo. *O nationes! urbes! populi! Reges! terrarum archæ! testes Eneii Pompeii non solum virtutis in bello, sed etiam Religionis in Pace! vos, muta regiones! imploro, *Et sola terrarum ultimarum! vos maria! portus! Insule! littora! quæ enim ora, quæ sedes, quis locus, in quo non extent hujus cum fortitudinis, tum etiam humanitatis impressa vestigia?**

HYPOTYPOSIS.

Est proposita quædam forma rerum, ità expressa verbis, ut cerni potius videatur quàm audiri.

In Catilin. *Videor mihi hanc urbem videre lucem orbis terrarum atque arcem omnium gentium, subito uno incendio concidentem: cerno animo sepultam patriam, miseros atque insepultos acervos civium. versatur mihi ante oculos aspectus Cethegi & furor in vestra cede bacchantis.*

Philip. 2. *Personabant omnia vocibus ebriorum; natabant pavimenta vino; madebant parietes; ingenui pueri cum meritoriis, scorta inter matres familias versabantur.*

In Verrem. *Procedit iste repente de prætório, inflammatus scelere, furore, crudelitate. In forum venit: navarchos vocari jubet: Statim occurrunt: iste hominibus miseris innocentibusque injici catenas imperat: implorare illi fidem populi Rom. & quare id faceret, rogare: fit clamor & admiratio Populi, tantam esse in homine impudentiam.*

In Verrem. *Hæc cum maximè loqueretur, sex libertores circumstant validissimi, & ad pulsandos verberandosque exercitatissimi: cedunt acerrimè virgis. Eorum unus, converso bacillo, oculos misero tundere vehementissimè cœpit: itaque ille, cum sanguis os occupasset, concidit.*

APOSIOPEsis.

Est præcisio seu interruptio sermonis, ad affectum iræ, sollicitudinis, &c. ostendendum.

Virgil. *Quos ego: Sed mores præstat componere fluctus.*

Ad Herenn. *Tu, qui nuper aliena domus: non astiti dicere, ne, cum te digna dixeris, esse indigna dixisse videar.*

Ad Atticam. *Ille vero: sed stomachari desinamus.*

ETHOPOEIA.

Est imitatio vitæ ac morum alienorum.

Post red. in Sen. *Processit, (Gabinus) quâ auctoritate vir? vini, somni, stupri plenus: madente comâ, composito capillo, gravibus oculis, fluentibus buccis, pressâ voce & remulentiâ.*

In Rullum. *Truculentius se gerebat, quàm ceteri: jam alio vultu, alio vocis sono, alio incessu esse meditabatur: vestitus obsolete, corpore inculto & horrido, capillatior quàm antè, barbâque majore, ut oculis & aspectu denunciare vim tribunitiâ, & minitari reip. videretur.*

Pro Sextio. *Facilius facta eorum occurrent mentibus vestris, si ora ipsa oculis proposueritis. Alter unguentis affluens, calamistratâ comâ; alter, O Dii boni! quàm totus incedebat! quàm truculentus! quàm terribili aspectu! unum aliquem te ex barbatis illis, exemplum Imperii veteris, imaginem antiquitatis, columnen reip. diceris intueri. Quid de supercilio dicam? quod tunc hominibus non supercilium, sed reip. pignus dicebatur; tanta erat gravitas in oculo, tanta frontis contractio, ut illo supercilio respublica, tanquam Atlante celum, niti videretur.*

E M P H A S I S.

Est, cum plus significatur, quam dicimus, vel, cum ex dicto aliquid latens eruitur.

Virgilius de Cyclope, *faciitq; per antrum immensum*, quo prodigiosa corporis magnitudo significatur: & milites ex equo Trojano prodeuntes describens ait: *Demissum lapsi per funem*, ut intelligatur equi altitudo.

Juvenalis de Mathone: *Lætica Mathonis plena ipso*. Inde moles vasti corporis eruitur.

S U S T E N T A T I O.

Est figura, quâ diu suspenduntur auditorum animi, atque aliquid deinde inexpectatum subjungitur.

Martialis in Lupercum.

Quod convivaris sine me tam sepe, Luperce!

Inveni, noccam qua ratione tibi.

Irascar: licet usque voces, mittasque rogesque:

Quid facies? inquis: quid faciam? veniam.

IN Verrem. *Fassu ejus homines comprehensi, causa dicta, damnati sunt. Quid deinde? quid cense-
tis? furtum fortasse aut prædam expectatis aliquam?
nolite usquequaque eadem querere: in metu belli,
furandi locus quis potest esse? expectate facinus
quam vultis improbum, vincam tamen expectatio-
nem vestram: illi nomine sceleris conjurationis dam-
nati, ad supplisiam traducti, ad palum alligati, re-
pentè multis hominum millibus inspectantibus, soluti
sunt & Domino redditi.*

In Antonium. *Quid putem? contemptumne me non video nec in vita, nec in gratia, nec in rebus gestis, quod despiciere possit Antonius. An in senatu facillimè de me detrahi posse credidit? hic ordo clarissimis civibus bene gesta reip. testimonium, mihi uni conservata dedit. An decertare mecum voluit contentione dicendi? hoc quidem beneficium est: quid enim plenius, quid uberius mihi, quàm pro me & contra Antonium dicere? illud profecto est, non existimavit sui similibus probari posse, se esse hostem patriæ, nisi mihi esset inimicus.*

PRÆTERITIO.

Est, cùm dicimus nos præterire, aut non scire, aut nolle dicere id, quod maximè dicimus.

In Rullum. *Non queror diminutionem vectigalium, non flagitium hujus jactura atque damni: prætermitto illa, quæ nemo est quin gravissimè & verissimè conqueri possit: De periculo salutis ac libertate loquor.*

In Vatinium. *Illud tenebrosissimum tempus incunctis atatis tuæ patiar latere; licet impune parietes in Adolescentia perfoderis, vicinos compilâris, matrem verberâris: habeat hoc præmium tua indignitas, ut Adolescentiæ turpitudine obscuritate & sordibus tuis obtegatur. At, &c.*

Pro Sextio. *Possum multa dicere de ejus liberalitate, de domesticis officiis, de tribunatu militari, de Provinciali, de in eo Magistratu abstinentia: sed mihi ante oculos obversatur reip. dignitas, quæ me ad sese rapit, & minora hæc relinquere hortatur.*

In Verrem. *Nihil ille à me de pueritia sua flagitiis audiet; nihil ex illa impura adolescentia sua; omnia prateribo, quæ mihi dictu turpia videbuntur: neque solùm, quid istum audire, sed etiam quid me deceat dicere, considerabo.*

Pro Cluen. *Mitto injuriam illam; mitto nefarias nuptias; mitto expulsam matrimonio filiam: nihil de ejus cupiditate queror, &c.*

LICENTIA.

Est, cùm apud eos, quos vereri debet orator, tamen aliquid licentiùs dicit, quod minimè offendit.

Pro Ligario. *Vide, quàm non reformidem. Quantum potero, voce contendam, ut hoc Populus Rom. exaudiat: suscepto bello, Cesar, ad ea arma profectus sum, quæ erant suscepta contra te, &c.*

Pro Sylla. *Attende jam, Torquate! quàm ego non defugiam auctoritatem consulatùs tui: maximà voce, ut omnes exaudire possint, dico semperque dicans: Adeste animis, qui adestis corporibus, erigite mentes aurèsque vestras, & me de invidiosis rebus, ut ille putat, dicentem attendite. Ego consul, &c.*

Pro Domo. *Rempublicam (disrumpatur licet ista furia, atque audiat hac ex me, quoniam lacecessit) bis servavi.*

Philip. 8. *Vos, Patres conscripti! grave dictu est, sed dicendum tamen, vos inquam, Sulpitium vità privastis.*

Pro Milone. *An verò Judices! soli ignoratis? vos hospites in hac urbe versamini? vestre peregrinantur*

aures, neque in hoc pervagato civitatis sermone versantur? quas ille leges (s leges nominanda sunt, ac non faces urbis & pestes reip,) fuerit impositurus nobis omnibus, &c.

CONCESSIO.

Est, cum aliquid etiam iniquum, causae fiducia videmur concedere.

In Clodium. Excitate, excitare eum, si potestis, ab inferis, frangetis impetum vivi, cuius vix sustinetis furias sepulti?

In Verrem. Verum esto: eripe hereditatem propinquis, da palestris: praedare in bonis alienis, nominis civitatis: verte leges, testamenta, voluntates mortuorum, sacra vivorum: num etiam Heracium privari bonis oportuit?

Pro Ligario. Habes igitur, Tubero! confitentem reum, sed tamen ita confitentem, se in ea parte fuisse, quae te, Tubero! quam virum omni laude dignissimum Patrem tuum. Itaque prius de delicto vestro fateamini necesse est, quam Ligarii ullam culpam reprehendatis.

PARENTHESIS.

Est declinatio brevis a proposito, cum medius aliquis sensus intervenit.

In Antonium. At etiam ausus es (quid est autem, quod tu non audeas?) dicere, clium Capitolinum, me consule, plenum servorum armatorum fuisse.

Item. O miserum! sive illa tibi nota non sunt (nihil enim boni nostri); sive sunt, qui apud tales viros tam impudenter loquere.

Ibid. *Cujus est, non dicam audacia [cupit enim se audacem dici] sed quod maxime vult, stultitia?*

In Verrem. *Sed video, quid agat (neque enim agit occultissime) proponit inania mihi nobilitatis, hoc est, arrogantibus hominibus nomina.*

IRONIA.

Est totius voluntatis fictio; quando scilicet orator non uno aut paucis tantum verbis, ut fit in Ironia, quæ tropus est, sed totis sententiis ostendit se illusorie loqui, & aliter, quam sentiat.

Pro Ligario. *Novum crimen, Cai Caesar! Quæ anare hunc diem inauditum propinquus meus Q. Tubero ad te detulit, Quintum Ligarium in Africa fuisse. Itaque, quò me vertam, nescio, &c.*

Pro Milone. *Clodii mortem æquo animo ferre neque potest: Lugens senatus, amaret equestris ordo, tota civitas confecta sermo est; squalent municipia, affliguntur Coloniae, agri denique ipsi tantum Beneficium, tantum singularem, tantum mansuetum civem desiderant. Hæc Ironice omnia.*

In Pisonem Triumphum contemptorem.

Non est integrum Cneio Pompejo, consilio jam uti tuo: erravit enim; non gustavit istam tuam Philosophiam: Ter jam homo Stultus Triumphavit. Crasse! pudet me tui; quid est, quò confecto per te formidolosissimo bello coronam illam lauream tibi decerni tantopere volueris? Sevili! Metelle! Curio! Africane! cur non Hunc audistis tam doctum hominem, tam eruditum,

Prius-

Prinsquam in istum errorem induceremini?

O stultos Camillos! Fabricios! Scipiones!

Marcellos! O amentem Paullum! Rusticum!

Marium! nullius consilii Patres horum amborum

Consulum, qui triumpharunt: sed quoniam

Præterita mutare non possumus, quid cessat

Hic homulus, ex Argilla & luto factus Epicureus

Dare hæc præclara præcepta sapientiæ?

IMITATIO.

Ironia in Religiosa vita Vituperatores.

AUdiamus callidos istos è caupona Philosophos, non tam verbis, quàm ructibus Religiosæ vitæ rationem explodentes. Ajunt vile hoc esse vitæ genus & abjectum, naturæque repugnans, quod hominem naturâ liberum, & sui juris, arbitrio mancipet alieno, perpetuòque velut addictum carceri non omni solùm voluptate privet, ac vitæ commodis; sed etiam inertî labore conficiat, vigiliis jejuniisque frangat, irrogatis atque etiam susceptis sponte pœnis crudelissimè torqueat, penèque adigat ad violentam sibi mortem inferendam.

O gravem argutamque Philosophiam! Quàm doleo, præclari Doctores, quòd tam subtilem maturiùs non exprompseritis sapientiam, prinsquam innumerabiles viri fœminæque omnium conditionum & ætatum contemptissimam istam vivendi conditionem amplecterentur. Neque enim integrum est magnis Ecclesiæ Doctoribus, Basilio, Gregorio, Hieronymo, Chrysostomo, & Augustino consiliis

filii jam tui vestris. Errârunt illi, non gustârunt hanc vestram Philosophiam: hanc enim imprudentes & inconsultissimi homines austerioris ignobilisque vitæ rationem tenuerunt. Bruno Parisiensis Academiae lumen, pudet me tui; quid est, quod relicto celeberrimæ urbis splendore, confectisque studiis, præruptarum in viarumque rupium horrendas solitudines petiisti? Antoni, Benedicte, Dominice, cur non hos audistis tam doctos homines, tam eruditos, tam præstantes, priusquam in istum errorem induceremini? O stulti Epiphani, Damasceni, Hilariones, Cœlestini & Eucherii! ô amentem Franciscum & Ignatium! ô nullius consilii Albertum, Thomam, Bonaventuram, Ludovicum, qui aspernati voluptatum illecebras, & pernicioforum fluxarum blandimenta, ad religiosa claustra convolârunt, amplexaturi Christi crucem! Sed quoniam præterita mutare non possumus, quid cessant inanes homuli hæc præclara præcepta dare sapientiæ, adolescentibus innumeris, qui de hoc in eundo vitæ genere dies noctesque cogitant? *Candid.*

D I S T R I B U T I O.

Est, cum aliquid in partes plures distribuitur. Quarum unicuique, subinde ratio sua subiungitur.

Pro lege Manil. Ego enim sic existimo, in summo Imperatore quatuor has res inesse oportere: scientiam rei militaris, virtutem, auctoritatem, felicitatem. Quis igitur hoc homine scientior unquam aut fuit, aut esse debuit? quis, &c. Vide, orat. N. 18.

In Pisonem. Senatus odit te; quod eum tu facere jure concedis: Videre equites Romani non possunt; quo ex ordine vir præstantissimus Lalius, te consulente, est relegatus: Plebs Romana perditum cupit, in cuius tu infamiam, ea, qua per latrones & per servos de me egeras, contulisti. Italia cuncta execratur, cuius idem tu superbissimè decreta & preces repudiasti.

Pro Marcel. Hujus gloria, Caesar! quam paulo antè adeptus es, socium habes neminem: Nihil sibi ex ista laude centurio, nihil præfectus, nihil cohors, nihil turma decerpit: quin etiam illa ipsa rerum humanarum domina fortuna in istius Societatem Gloriae se non offert: Tibi cedit, tuam esse totam & propriam fatetur.

DEPRECATIO.

Est, cum opem alicujus imploramus.

Pro Deiotaro. Hoc nos primum metu, Caesar! per fidem & constantiam tuam libera, ne residere in te nullam partem iracundiae suspicemur. Per dexteram te istam oro, Cai Caesar! quam regi Deiotaro hospes hospiti porrexisti: istam, inquam, dexteram non tam in bellis & in praeliis, quam in promissis & fide firmiorem.

Pro Milone. Quid restat, nisi ut orem obtesterque vos, iudices! ut eam misericordiam tribuatis fortissimo viro, quam ipse non implorat, ego autem repugnante hoc & imploro & exposco.

Pro Domino. Si diis immortalibus, si Senatui, si populo Rom. si vobismetipsis gratum ac jucundum
meum

RHETORICÆ.

151

mentum reditum intelligitis esse; quæso obtestorque vos, ut me, quem auctoritate, studio, sententiis restitulistis, nunc quoque manibus vestris, in sedibus meis collocetis.

OPTATIO.

Est, quæ voti alicujus præbet significationem.
Pro lege Manil. Utinam, Quirites! virorum fortium atque innocentium tantam copiam haberetis, ut hæc vobis deliberatio difficilis esset, quemnam potissimum tantis rebus ac tanto bello præficiendum pararetis.

In Verrem. Unus adhuc fuit post Romam conditam (dii faxint, ne sit alter!) cui resp. tota se tradidit.

Pro Rabirio. Utinam hanc mihi facultatem causa concederet, ut possem predicare Rabirum manu Saturninum hostem populi Rom. interfectum!

EXECRATIO.

Est, quâ malum alicui precamur.

Pro Deiotaro. Dii te perdant, fugitive! ita non modo nequam & improbus, sed fatuus & amens es.

In Antonium. Quin tu abs in malam pestem magis quamque cruciatum.

EPIPHONEMA.

Est rei narratæ vel probatæ summa acclamatio.

Virgilius post enarrata Trojanorum pericula, coronidis loco subjicit:

D 2

Tando

Tanta molis erat Romanam condere gentem.

Cicero, cum parsimoniam multis extulisset laudibus, concludit. *Di immortales! non intelligunt homines, quam magnum vectigal sit parsimonia.*
Paradox, 1.

EXCLAMATIO.

Est, quæ conficit significationem doloris aut indignationis, per hominis aut rei alterius conpellationem.

Pro cluent. *O mulieris scelus incredibile, & præter hanc unam, in omni vita inauditum! O libidinem effrenatam & indomitam!*

In Catil. *O tempora! O mores! Senatus hoc intelligit, consul videt; hic tamen vivit.*

In Anton. *O miserum me! consumptis enim lacrymis infixus tamen pectori hæret dolor:*

In Pisonem. *O Scelus! O Pests! O Labes!*

APPENDIX.

Ut manifestum fiat, quantum momenti afferat figura ad res quaslibet exornandas atque amplificandas, vide sententiam eandem variis figuris illustratam atque exornatam.

SENTENTIA.

Peccatum fugiendum est, quia pœnas in hac vita innumeras affert, in altera æternas.

Per Repetitionem.

Quid agis, amens peccator! quid moliris? quid est, quod tot flagitiis corpus animūque contamines? an nescis, innumerabiles à peccato miseras ianahi?

Per Complexionem.

Quid turbas movet, seditiones excitat, bella generat? nonne peccatum? quid infert mentis ægri-
tudines, quid morbos, quid cruciatus, quid cædes innumeras? nonne peccatum? quid naufragia navigantibus, quid pestilentiam urbibus, quid agris vastitatem, quid mortalibus denique omnibus mortem importat? nonne peccatum?

Per Conduplicationem.

Nescis, impure! nescis, quod tua te libido rapiat? nescis, **A**vare! nescis, quos ad scopulos te allitura sit cupiditas opum?

Per Gradationem.

Ubinam tandem subsistes, culpa pestilens! quod demum in gradu malorum hærebis? dolore corpus conficis, an non id satis est? caliginem ostundis menti, frangis ingenii vires, de statu naturæ totum hominem dejicis; quod ultra serpes? etiam mortem affers? scio ac video: utinam mors saltem esset malorum postremum! at non erit: ultra mortem quoque peccatum desæviet.

Per Dissolutionem.

Illecebrosum quidem est peccatum ad voluptatem, sed crudele ad pœnam, fœdum ad ignominiam, æternum ad diurnitatem: Et illud in se admittere quis audeat? eo delectari? in illo vivere? cum illo mori?

Per Adjunctionem.

Ecquando facietis peccandi finem, mortaliū nequissimi! ecquæ vos ratio ab insania, aut ab impudicitia pudor, aut ab effrænata licentia timor, aut à scelere pietas aut à dedecore honestas revocabit?

Per Dubitationem.

Quo te nomine appellem noxa exitialis? morbum? morbis omnibus acerbior es: Pestem? te nulla pestis terrior ac præsentior: incendium? aliquid es perniciosius: feram immanem? immanior existis: mortem calamitosissimam? parùm est illud quoque. An illa simul omnia te esse dicam; nec satis istud.

Per Compar.

Videte stultitiam peccantium. Domos ipsi suas fodiunt, quibus obruantur: Pyras extruunt, in quibus ardeant: nectant laqueos, quibus se interimant: aucupantur momentaneas voluptates, ut æternis crucientur doloribus.

Per Antithesim.

Exultas miser, dum te sceleribus inquinās:

vid-

vinculus es, & liberum te prædicas: conceptam in præcordiis mortem contines, & vitæ delicias sectaris: paratur tibi mala crux, & rides: discedit ante pedes tuos terra horrendo hiatu, & lætus insilis: O excitatem!

Per Subjectionem.

Quod malum, quæ calamitas, quod morbi genus esse potest, quod non oriatur à peccato? plagas times? tortor est: ignominiam metuis? nihil peccato turpius: vitam amas? Ah! mors est omni morte crudelior.

Per Communicationem.

Si imminentem à tergo carnificem videres stricto ferro manúque jam elatâ paratum ad cervices tibi amputandas, simul ac esset quidpiam contra honestas leges commissum, quid ageres? Quidquámne tale perpetreres? atqui cum imminet tibi æterna mors, novis te quotidie criminibus contaminas.

Per Prosopopæiam.

Dicitis meis fidem non adhibes? audi, quid vociferentur homines illi, quos vel in hac vita divexat conscientia malefactorum, vel qui suppliciis nunquam terminandis torquentur: peccata sunt, iniquitate, à nobis commissa, quæ nos excruciant: hæc sunt furæ, quæ nos quiescere non sinunt: hæc carnifices, qui dilacerant: hæc rotæ, quibus miserabilem in modum distrahimur,

Per Apostrophen.

Quis te, ô beatarum mentium dux quondam Lucifer! quis, inquam, te unâ cum tuis aſſectis ab altissima cœli regione præcipitem egit in tartarum? Dic tu, ô mortalium mortisque parens infortuna-
tissime! quis te à felicissima vitæ conditione in infeli-
cissimam deturbavit? O peccatum exitiosum! & maximum unicùmque malum!

Per Concessionem.

Esto, ut dicis; insunt flagitiis illecebræ, quæ blandiantur sensibus: at catenarum, quibus animam opprimunt, nonne gravitatem sentis? Oscula, quæ libat voluptas, sunt mollia, fateor; at quos simul infigit ungues, & quæ infligit vulnera, eâne suavita esse dices?

Per Ironiam.

Immitis injuriis que sum, qui importunâ oratione voluptates turbem liquidas innocentissimorum hominum: oblectent se in vino, cædibus, rapinis; volutent se in cæno libidinum; indulgeant cupiditati; nihil mali timendum sis est: Hujus vitæ voluptas æternum est paritura gaudium, præsentem delicias excipiet felicitas nullis temporum limitibus terminanda: spem bonam habeant.

Per Distributionem.

Quò te ages, infelix! post paratum facinus? quem appellabis, qui propulset à tuo capite imminentem pestem? amicos? quos flagitiis dedecorâ-

sti: propinquos? quibus labem asperisti. Paren-
tes? quos æternæ infamiæ maculis affecisti. Bonos
beatôsque genios? exhorrent tuum conspectum.
Deum ipsum? quem offendisti.

Per Deprecationem.

Quò, quò ruitis? infelices! per salutem vestram
precor, abistite. In prærupta crepidine præcipiti
versamini. Aperite, oro vos atque obtestor, ape-
rite oculos, ac circumspicite, quàm horribilia vos
mala circumstant.

Per Exclamationem.

O amentiam mortalium! ô stultitiam incredibi-
lem omnibus lacrymis gemitibusque deplorandam!
tarpem momenti voluptatem dolor excipit nun-
quam finiendus; hoc illi sciunt; hoc fatentur, hoc
prædicant: & peccant tamen, & flagitia flagi-
tiis cumulant.

Per Execrationem.

O sancte Deus! aspernantur impii tuum numens;
tua sacra contemnunt; religionem violant. Quo-
usque tantam impudentiam malitiàmque patiêre?
Levia illi ducunt, quæ in hac vita tolerant: morte
atroci plecte perditos; æternis obrue catenis rebel-
les, suppliciiis macta sempiternis.

Per Præteritionem.

Ur te à peccando deterream, non hic ego mala
enumerabo omnia, quæ culpam consequuntur:
quis omnia illa vel cogitatione recenseat?

Silebo dolores corporis, angores mentis, errores stimulosque conscientiae & intestinos cruciatus: hæc, inquam, præteribo mala omnia: æterna solum inferorum supplicia commemorabo.

Per Hypotyposura.

Enumera, si potes, partem malorum minimam, quæ parit peccatum: cerne ardentem bello regionem; vide exhaustas regiones incolis &c.

Descende cogitatione in tartarum, cerne ignes illos, rotas illas & verbera: cerne voragines præaltas & sine fundo fossas, mephitim exhalantes intolerabilem, sulphureamque flammam atro mixtam fumo evomenes. Aspice, ut lanientur isti! ut torreantur alii! ut discerpantur illi! ut omnes incredibiliter crucientur! peccatum tantis omnes pœnis addixit. *Ita ferè juuenc.*

CAPUT V.

DE

SYMBOLO, EMBLEMATE, ÆNIGMATE, LOGOGRYPHO.

HÆc ad metaphoram spectant, & ne penitus ignota sint oratori, paucis delibanda sunt.

ARTI